

Herri hizkeren lekukotasunak biltzen: zubererazko eskuizkribatu baten edizioa

Irantzu Epelde

► **To cite this version:**

Irantzu Epelde. Herri hizkeren lekukotasunak biltzen: zubererazko eskuizkribatu baten edizioa. Anuario del Seminario de Filología Vasca "Julio de Urquijo", ASJU-Universidad del País Vasco, 2008, pp.283-302. artxibo-00800933

HAL Id: artxibo-00800933

<https://artxiker.ccsd.cnrs.fr/artxibo-00800933>

Submitted on 14 Mar 2013

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire **HAL**, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

HERRI HIZKEREN LEKUKOTASUNAK BILTZEN: ZUBERERAZKO ESKUIZKRIBATU BATEN EDIZIOA

Irantzu Epelde

IKER, Baiona

Laburpena

Zubererazko eskuizkribu baten faksimile edizioa da hau. Jatorrizko eskuizkribu argitaragabea Aurelia Arkotxa irakasleak aurkitu zuen Pariseko Biblioteka Nazionalean. Elizakoez beste, urriak dira zubereraz idatzitako era honetako testuak, areago teknikoak, eta halakotzat sailkatu behar dugu honako hau: sukalde-liburu anonimoa da eskuizkribua, 29 orrialdetan 8 errezeta biltzen dituena. Datazioaren aldetik ere ez daukagu berri zehatzik, baina lapurterazko Escualdun cocinera-rekin (Baiona, 1864) dituen ezauzgarri komunengatik ematen du garai beretsukoa izan litekeela, hau da, hemeretzigarren mendearen erdialdekoa.

Abstract

We present a facsimile edition of a manuscript found by Prof. Aurelia Arkotxa at the National Library of Paris. This anonymous work is a 29 pages cookbook written in Souletin dialect, and it contains 28 recipes. Souletin manuscripts are, unfortunately, scarce among the historical items of the Library's collections. This one is probably from the mid-19th century, as it seems to be a kind of brief version of the first cookbook published in (Lapurdian) Basque Escualdun cocinera (Baiona, 1864).

Sarrera

Besteren artean euskalkien bilakaera aztertzeke ezin utzizko lanabesak dira aurreko mendeetatik datozkigun lekukotasun idatziak. Oraingo honetan dakarkiguna zubereraren lekukotasun bat da: eskuz idatzitako sukalde-liburu bat, 28 errezeta biltzen dituena. Pariseko Bibliothèque Nationale-ean “Celtique et Basque 119” erreferentzia du eskuizkribuak, eta erreferentziaren azpian *entier* azaltzen da, eskuz, dokumentua osorik dagoela adieraziz. Aurelia Arkotxa irakasleak aurkitu zuen eskuizkribua, bibliotekako funts gordeetan.¹ Guztira 29 orrialde ditu, eta idazkeragatik esan genezake esku bakarra ikusten dela. Letra ona da, argia eta ulertteraza, irakurleak faksimile edizio honetan ikusi ahal izango duen bezala. Faksimilearekin batera eskuizkribuaren transkripzioa erantsi dugu, ahal bezain fidela.

¹ Eskerririk zintzoenak Aurelia Arkotxari, Joseba Lakarrari eta Ricardo Gómezi eskuizkribuaren edizioa prestatzerakoan emandako laguntza eta erraztasun guztiengatik.

Testuaren lehen orriak 108 zenbakia darama, eta 136 azkenak. Lehen orrian liburutegiko katalogoko erreferentziaren laburdura (“Celt. et Basque 119”) eta Bibliothèque Nationale-eko zigilua agertzen dira, egilearen ohar honekin batera:

Observation: Cayen² hounen platen nombria, numérouac, icénaq, eta pajac, edireyten dutuçu finimentian: cayer hountan diren hogeuy ta hamar platetariq eguin nahi duçunian; çouça tablala eta hareq eracoussico deychu bertan ago noun den nahi duçun plata.

Aipatu behar dugu errezeta kopuruari dagokionez huts bat badela: ez dira hogeita hamar errezeta, egileak oharrean iragartzen duen bezala, hogeita zortzi baizik, hirugarrena eta laugarrena falta baitira (bigarrenetik bosgarrenera pasatzen da). Dudatik atera nahi izatera, aski da aurkibidean begiratzea: ez dago hirugarren eta laugarren errezetei dagokien sarrerarik.

“Observation” delako ohar horren ondotik datoz hogeita zortzi errezetak, bata bestetik marra batez bereizirik. Horietako bakoitzaren hasieran errezeta zenbakia eta izenburua azaltzen dira. Egileak berak lehen orriko “Observation” delako oharrean dioen bezala, aurkibidea azkenean dator, 135 eta 136. orrialdeetan (“Tabla” esaten dion atal batean). Hartan alfabetoko hurrenkeran antolaturik datoz 28 errezetak, eta bakoitzaren eskuinean azaltzen dira errezeta- eta orrialde-zenbakiak. Aurkibidearen aurretik beste ohar hau ere badator:

Tabla çougneq contenitcen beytu cayer hountaco platen nombré gucia, icénaq, numérouac, eta pajaq. asqui duquéçu, heben chercaçtia, foillaq oro enguratçeco phéna hartu gabé; éta asqui duquéçu jouaytia, haytatu duçunian noura éré tablaq igorricco beyssutu; hében désignaturiq den plataren içénila, nouméroula eta pajala, çouyn hében icentéturiq den lekhian édireyten beytiratèque.

Errezeta-liburua erdarazko bertsioren baten itzulpena da. Egileak berak aipatzen du, zeharka, errezeta jakin baten gainean ari den pasarte batean (124. or.): “Behiaren filetaren farsitceco maneria hao estuçu francian eçaguturiq içan lan hounen traducto-raq erakhoussi artecan (sic)” (“behiaren azpizuna betetzeko modu hau ez da Frantziaren ezagutu lan honen itzultzaileak erakutsi artean”). Tamalez ez dugu jatorrizko bertsiorenen berri izaterik erdietsi. Dakiguna da ez dela ekialdeko hizkeretan idatzitako sukalde-liburu bakarra: Baionan argitaratu zen euskarazko lehen errezeta-liburua, 1864an: *Escualdun cocinera, ceinarekin normahic cocina ona errechki eguin baiteçake*.³ Cluzeau argitaletxean argitaratu zen, eta anonimoa da. Aztergai dugun liburuxkarekin alderatzen badugu, luzeagoa da (150 errezetatik gora biltzen ditu 60 orritan), hizkeraren aldetik ez da horren ekialdekoa —lapurteraz idatzita dago—, baina errezeta batzuk aski antzekoak ditu (hitz tekniko berak, antzeko azalpidea). Iduri luke garai beretsukoak izan litezkeela biak.

² Uste dut hutsa dela: testu osoan ez da berriz azaltzen bukaeran *-n* duela. Egilearen ohar horretan bertan azaltzen da ohiko forma (eta baita azken-aurreko orrian ere): *cayer* (fr. *cabier* ‘koaderno’).

³ Hegoaldean, urte batzuk geroago (1889an), argitaratu zen beste errezeta-liburu bat, Tolosako Eusebio Lopezen moldiztegian: *Cocinan icasteco liburua chit bearra famili gucietan lendabicicoa eusque-raz*. 58 orrialde ditu, eta 67 errezeta, baina ez zen izan euskarazko lehena, egileak izenburuan dioen bezala. Egileak ez zuen, nonbait, *Escualdun cocinera*-ren berririk.

Azkenik, ohar bat puntuazioaz eta hitzen arteko mugez: puntuak eta komak ez dira modu arautuaren arabera erabiliak pasarte askotan, eta zenbaitetan irakurketa zailtzen du horrek. Hitzen arteko mugekin ere beste horrenbeste gertatzen da maiz: *erdibat* ‘erdi bat’, *cassérolabat étan* ‘kazola batean’, *erra astéco* ‘errearazteko’, *frigi assicotuçu* ‘frijiaraziko dituzu’, *torchoubat équin* ‘trapu batekin’...

Errezeta-liburuaren testua

[108] Observation: Cayen hounen platen nombria, numérouac, içenaq, eta pajac, edireyten dutuçu finimentian: cayer hountan diren hogeuy ta hamar platetariq eguin nahi duçunian; çouça tablala eta hareq eracoussico deyuçu bertan ago noun den nahi duçun plata.

Jusa duçu bascaribaten eguitemo lehen effeyta.

Nº. lehena = Béhi aspiquei

Behi aspiquei trancha çoumbayt paper foilla beçain mehé piquéçacu; ber guisan ourdaspi trancha çoumbayt ourin gabé⁴ bi objet hoyetças garnituco duçu cassérolabaten sola: piquéçacu ouinhou trancha ahal béçayn méhériq, ber guisan carrota trancha abundantqui; hoyetças estalico tuçu cassérolan barnéco araguiac; éçarçu scéléri amignibat, charpoil, eta persil, gas⁵ eta pipper belz appur: aragui horiq oro siétabatez estal itçaçu, tinq égon ahalditin amourécatiç: hortariq landa, eçarçu burdugnasco estalgui cassérolan gagnen, ayria jalqui estadin amourecatiç, eçarçu guisa hortan houriq gabé, fournéu ahalbéçayn bero batetan, cassérola hori. attensione casserola eztadin crema, estoçu barnia hounqui béhar, hora eçar artecan, cassérolatiç jalqtruico⁶ den urrinetiq éçagutuco duçu nouyz hora behar duqueçun eçari. éçarico duçu cueillertabat hour; memento baten burian bestetobat: guero cayhetçen enguratuco duçu cassérola eta ikhouston baduçu jusa gorrituriq dela, eçarico duçu hour behar dena aragui horien estalçeco, eta beyrebat orano guéhiago: ouña erre datinian passouer bate-tan egaranen duçu. bi minutas lehen, hartu duquécu précautionia, éçarte trempantouchérou çoumbayt: idoquico duçu bi cuillerata juz, çouintan nahastecatuco beytuçu cuillerata erdibat irin, eta ouña algaréquin nahassi ondoun, eçarico dutuçu cassérolan hérac aldi bacoysbat emanen duçu çouré cassérolari, attensione eguiten duçulariq barnen dirénen ouña enguratçáz:⁷ héraqi hortariq landa couré jusa eguiniç duquécu ouña attensione eguiten duçulariq articulu hountan ordenaturiq dirénetçaz éçagutçen dutuquécu entrada guçien éguitéco moyénaç.

Nº. Biguerrena

Aretché aspia

[111] Hartuco duçu bi libera; pessa ederbat eguinen duçu, ouña lardatuco orras batequin: cassérolabat étan eçarçu, eta estal eçaçu hourez: assaisouna eçaçu deuséré sopa baliz béçala, asqui erré datinian khambiatuco duçu besté cassérola batétara béré saldaréquin: eçarçu cassérola (çouyn serbutchatu beyssayçu aretchequiren erra astéco) hutsiq furneuin ountça inkhatceç béroturiq délariq, minutabat eyssi duqueçunian fourneuin, eçarico doçu barnen cueillertabat salda çouré fricandenetiç; gorritu çayçunian, éçorçu biguerren cueillertabat: çouré bi cueillertaq gorritu diratinian; salça hori idoquico duçu, éta eçarico duçu sietabat étan: hao duqueçu fricandoaren glaça: beguiratuco duçu serbutchatuco çayçu couré entrada orenn ganiaren gorriseco.

⁴ Etena behar du hemen, nahiz puntuazio ikurrik ez den ageri.

⁵ Nabarmentzekoa txistukari afrikatua s bidez adierazten duela.

⁶ Uste dut hutsa dela: *jalquico*.

⁷ Ez da ongi ikusten *c* ote den egiazki: *enguratçáz?* 'inguratzeaz'.

Nº. Bost guerrena

Marinada: plat hao merqué houn duçu

Éçarçu cassérolabat étan bi ahurréta⁸ ogui irin, çouré irinari éçarçu gobeletatabat hour fresq, gaz amignibat, aygardent amignibat. saffla éçarçu lussastyo éta cinéz guero hori bi forchétarequin: çagarrac thipiltuco dutuçu eta phicatuco ahal béçayn méhatz: hirour arraulsé hausséco duçu casserolabat étan: éçarçu goringouaq çouré pastouan: chourincouq hant az⁹ itçacu ahal beçayn bat: nouyz étaré hassico beyssira [112]
pastouren erra asten, gagna éçarico dérécú chourincouen erdiac. amignibat nahastecatuco dutuçu algaréquin forchetabat équín: trempatuco dutuçu bédéraca orhen barnen çagar bouchincaq, éta frigi assicotuçu: nouyz étaré çouré orhia erdi erré beytaté gagna écarico duçu chourinco arrastac: çouré marinadaren serbutchatcéco, gagna arraspa tuco doçu sucré amignibat.

Nº. Sey-guerréna

Gigot à l'eau

Hourtaz éçaçu cassérola bat étan jambon trancha eta ourdaqui bouchi çoumbayt: éçarçu guéro çouré gigota barnen, eta gorri eraz éçaçu, ounça érabilcatçen duçulariq cassérola¹⁰ gigota gorritu denian, idoquico duçu casserolatiq: éçarçu barnen cuillérata quart bat ogui irin: irina ounça gorritu denian; barna hachatuco duçu bi ouynhou buru: ouynhou horic ounça frigitu diratinian; éçarico duçu barna çouré gigota, eta [113]
ber guisan hirour carrota laur den caturiq: ecaricéçu piper belz, gaz, belhar houn çoumbayt, eta hour béhardéna aragui horien estalçéco: ounça cassérola estal éçaçu, ayria jalqhui estadin amourécatiç: erra éraz éçaçu çouré gigota, ounça érabilcatçez, éta ez éçar haboro houriq: carrota horiq (çouyn espeytorate gaysto içaten ahal) nahi badutuçu serbutchatu, idoquico dutuçu cassérolatiq jusaréquin, éta serbutchatuco tutçu besté siétabat étan.

Nº. Saspi guerréna

Assa farsitu

Har çaçu assa chouri éderbat, béro, as¹¹ éçaçu amignibat hour béroutan ahos béhéra farsituco duçu assa hori manérias errenda ahaldéçaçun bolabat béçayn biribil, lehen ostotiq asquen ila artino: guisa hortan arrengeaturiq, serbieta thobatez trossatuco duçu, assaisonnaturiq saldaren ber guisan, éta holachec éçarico duçu héraquiten cassérolabat étan, amourécatiç chuca dadin¹² ounça chucatu denian, écarico duçu beste cassérolabat étan, couyntan assaren jusa éguin beytuquéçu: héraqi baçoyn bat eguin as içoçu, jusaren goustu hounaren hartséco, éta guéro jusaréquin serbutchéçaçu. [114]

Nº. Sorci guerréna

Jamboubaten glaçatcéco manéra

Jamboubat trempañ etchéquico duçu hogueyta laur orénéz: ounça chahatu duquéçunian, éçurac idoquico deyçoçu éta torchoubat étan enguraturiq erra assico

⁸ Zub. 'ahurtara'.

⁹ *Hant az* (*hantaraz* 'hanparazi, harrotu') *itçacu*.

¹⁰ Ikurrik ez da ikusten baina segur asko etena behar zuen hemen.

¹¹ 'Beroaz (beroaraz) ezazu'.

¹² Hemen ere perpausen arteko etena eskatzen du solasak.

[115] duçu. assaisonatuco duçu soparen ber guisan. (assa balis beçala, torchou batez en-guraturiq éçarten diçie, bouchinca estadin amourécatiq) béguirayçu estéçaçun eyssi çobéra lussaz héraquitçéra éta érratçéra. éçar içoçu hamabi edo hamabost erramu osto éta bi limou. couré jamboua erré datinian, jusa idoquico duçu, chucatçen duçulariq torchoubat équin: guéro chourituco duçu sucré arraspaz jambouaren gagnia oro. pala ounça gorrituriq garanen duçu sucré hortan gagnen: laur limou berdé laurdenatuco tutçu, éta çarthuco dutuçu jambouaren engurian: serbutchatuco duçu guisa hortan serbiétabat étan, çouyn disposatuco beytuçu laur cantouréquin.

N^o. Bederatçu guerréna
Amandasco oppilbat.

[116] Libérabat amanda trempan hour ephélin etchéquico duçu: piloïr bat étan pilatuco dutuçu: pilatu oundoun couré amandaq, éçarico déréçu libérabat sucré, berriz pilatuco dutuçu algar équin: hausséco déréçu barna bi dozéna arraulcé; cuillératabat irin éré bay écarico déréçu. horiq oro ounça nahassico dutuçu algar équin: tourtié-rabat ounça burraz bérécatuco duçu: gorago erraniq dusu gaossa¹³ guçiác tourtiéran éçarçu, éta labian éçar: jaquitéco nouyz çouré oppila erré datian, choysbat çarthuco déroçu; choyscha içerdi jalqhuiten baçayçu estuquéçu oráno asqui errériq, béna ido-rriq jalqhuiten bada çouré oppila ordin errériq duquéçu.

N^o. hamar guérrena
Çagarresco charlottabat

[117] Thipil éçaçu hogueybat çagar; ounça çahatu ordoun,¹⁴ éçarçu erratçéra cassé-robot (*sic*) étara, gobelétabat hour équin; éçarçu canéla bouchibat: marmelada hori éguin duçunian éçarçu barna libérabat sucré: ounça algaréquin érabilca itçaçu: guero idoquico tutçu eta plat bat étan éçarrico tutçu: casserola baten barnia oro béréca-tuco duçu, à pus¹⁵ près libérabat burraz: choyna bihos cabillou guisa picatuco duçu, eta frigi errassico dututçu burra hortan. garnituco duçu cassérola horren barnia éta çayhessaq ogui bihotsez (estamuriq baliz beçala) écarico¹⁶ duçu barnen couré çaga-resco marmelada: estalico duçu choyna bihotsez gagnétiq, solatiq béçala: hirour mi-nutaz cuyan etchéçaçu, bihotçaq choynari lot ditian amourécatiq: çouré marmélada ounça éguiniq den aldi oros, çutiq idoquico duçu gasna holandaco baten forman.

N^o. hamécaguerréna
Gâteau au lait

Héraq éras bouteillabat esné cassérola bat étan; éçarçu barnen banil amignibat, hirour quart libéra sucré: hausséco¹⁷ duçu hamassorci arrolcé: esnia hostu denian, écorçu barna gorrincouaq: hourt az éçaçu esné hortan bi billa chocolat: ounça safla

¹³ Iduri luke diptongoaren bigarren bokalean *o* jartzen duela (baditu *hao* 'hau' bezalako adibideak ere, baina hemen ez dut garbi ikusten egiazki *o-z* idazten ote duen *gauza*).

¹⁴ *Ordoun* (*sic*) baina hutsa izango dela iruditzen zait: eskuizkribuan zehar askotan erabiltzen du infinitiboa + *ondoan* (*ondoun*) denborazko perpausak egiteko ('thipil itzazu hogeï sagar ontsa xahatu [gar-bitu] ondoan').

¹⁵ *u-z* esango nuke.

¹⁶ *Écarico* dioen lekuan *éçarico* 'ezarriko' behar zuela uste dut. Beste horrenbeste lerro bereko *couré* 'zure'-ren kasuan: *çouré*.

¹⁷ Hemen ere *o-z* idazten duela ematen du (ik. 13. oin-oharra).

éçaçu bi chourinco, eta éçarçu irangea lili amignibat: besté cassérolabat étan éçarçu quart erdibat libéra soucré chouri: çu houmbat étan gagnen éçarçu, eta cassérola sucré horres ounça béréquéçaçu: esnia igaranen duçu serbiétabat étan, éta guéro éçarico duçu sucria den cassérolan: écarico duçu besté cassérola handibat hourez erditarat bétheriq fournéuen gagnen: nouyz éré héraquitcen hassi beytatéque, écarico doçu barnen çouré cassérola oppilarequin (béhar duquéçu abisatu amourécatiq hourea duçun cassérola asqui handi ičan dadin édeytéco oppilaréquin den cassérola: cassérola gagnen éçarico duçu burdugnasco estalqui bat inkhassez gagnia béthériq: çouré oppila erré datinian séparatuco çayçu cassérolaren baster étariq: idoqui béno lehen, éguriqui béhar duquéçu ounça hos dadin: porroca estadin amourécatiq: ahos béhéra écarico doçu plata, çouyntara serbutchatu nahi beytuquéçu, eta hartara idoquico duçu.

Nº. hamabi guerréna

Pain-au-lait

picatuco duçu cabillou guisa choyna baten bihotça: thassabat esné héraquiten cassérolabat étan éçarçu libera erdibat sucré réquin, eta canéla amignibat équin: esnia égossi ondouan; idocaçu çutiq, eta çouré choyna cabillouaq trempan barnen éçar itçoçu: ourhi amignibat prestatuco duçu marinada béçala: ogui bouchincaz minutabaten burian idoc itçaçu, eta passouer bat étan éçarçu esnia yalqhui daquien amourécatiq; eta chouca ditian: ogui bihotz horiq frigi assico tutçu caosséraq béçala; trempatu ondouan léhéniq préparatu duçun gourhian: arraspatuco duçu sucré amignibat gagna, eta serbutchatuco duçu mahagnian.

Nº. hamahirour guerréna

Briochabat.

Nahassico duçu lakhabat ogui irin, bi docéna arraolcé, bi libéra burré, libérabat sucré, horiq oro algaréquin ahal béçain ounça érabilcatuco dututçu: terrina berribat ounça bérécatuco duçu burréz; çouré ourhia barna éçorçu, eta labilat éçar: jaquin nahi duçunian çouré Briocha errériq dénez, çarthusco doçu barnatho chothbat,¹⁸ éta idorriq jalqhuiten bada, marca duquéçu errériq dela.

Nº. hamalaor guerréna

Belhar esco ophila

Bil éçaçu barasséco belhar houn rotariq; éçar içeçu pérésil, charpoyl, jambou bouchibat, ourdaqui besté bouchibat, aretchéqui quart bat; béna manéraz belhar hounen cantitatie (oray berian ençalada chouriena, assa chouriena) edo besté belhar tendre cantitatie dominant ičan dadin: ounça hachatuco dututçu algar équin belhar hounaq eta araguiq écarico déréçu bi arraolcé, ogui bihotz amignibat, gaz eta piper belz, ounça hachatu ondoun, éçarico dututçu cassérolabat étan, çouin léhéniq ounça ourinez bérécatuco beytuçu: éçarico duçu casserola haux béron barnen erdirate artino, amourécatiq eta çuyaren imourra çar daquion barnerat: éçarico duçu cassérolan gagnetiq burdugnasco estalguibat, çougne gagnian inkhaz béros bethéco beytuçu: harçaçu attensionea cassérolaren ardura enguratchécoua: oppila cassérolaren cayhessétariq deslotcen çaycunian, marca duquéçu

¹⁸ sic ('xotx [zotz] bat').

eguinic déla: plat bat étara idoquico duçu, emanen déroçu nahi baduçu salça chouribat (oray berian oillasco fricasseyaren salça) eta guisa hortan mahagnilat serbutchéçaçu.

N^o. hamabost guerréna
aragui erre arrastessaz.

- [122] Gigot erretiq, edo oillayscobat étariq arrasta baratcen caycunian, eçarico doçu pesil eta charpoil, laur baratchouri ister, muscada amignibat raspaturiq; erra assico duçu belhar esco oppilaren ber manerian (hounen gagnecoua duçu N^o. hamalaur guerrenian) bena asquen hao jusian serbutchatuco duçu: bi plat hoyeq serbutchatuco dutuçu mahagnaren bi burietan, algarren bisen bis.

N^o. hamacey guerréna
Créma gorri

- [123] Bilduco duçu Bletarraba gorri, eçarico duçu bougnitan, eta mespératiq eçarico duçu terrinabat esnétan trempatcen: eçarico doçu hirour quart sucré. hamacey arroulcé gorringo: esnia passatuco duçu serbietabat étan: ounça héraq assico duçu bi limou achaléquin, eta canella amignibatequin: esnia hostu datinian amignibat, eçarico deyssoçu barna arraulciaq, eta sucria, algar equin ounça erabilcaturiq; guisa hortan eçarico doçu fourneuïn: enguratuco duçu finituriq ičan artino, attensioné hatçen¹⁹ duçulariq, estadin erra sobera.

N^o. hamasapi guerrena
Créma chouria

- [124] eçarico duçu cassérolabat étan bouteille erdibat hour, hirour quart sucré, canella amignibat, erramu ostobat, irangea lilibat eçarico duçu hamasorci arraulcé gorringo terrina bat étan: hour horren gagna idoquico duçu sucria purifica dadin amourécatiq eta asqui héraqitu datinian, igaranen duçu serbiétabat étan: eguinen duçu chochesco eshas gnibat; arraulcé horiq lussas saflatuco dutuçu, papéra beçain chouri jin artino: (huénen duçu souégna lagun bat harçéz, séren eta ihourq imaginatcen ahal din béno lan pénibliagoua beyta) çouré arraulcé gorringouaq hour hortan eçarico dutuçu eta ounça enguratuco minutabatez, eta guéro çutiq idoquico ahal tuçu, eta mahagnian serbutchatuco plat bat étan créma orotaco hobéna déla expérienceaq éracoussi ditadaçut.

N^o. hamasorci guerréna
Behiaren fileta.

Behiaren filetaren farsitceco maneria hao estuçü francian eçaguturiq ičan lan hounen traductoraq erakhoussi artécan. filet hori mahayn bat étan eçarico duçu; eta sabalduco duçu ganibet batez; eguinen duçu farsidura bat, eta filet horren gagna ounça garnituco duçu: guero ustupa canubat beçala khanatuco duçu Khanatu ondouan estéquéçaçu fiscélabatez: eguinen duçu hori beré jusian cassérolabat étan; eçarico doçu ouynhou, carrota, pérésil, charpoil, piper eta gaz: eguin çaycunian jus hori passouer bat étan igaranen duçu eta idoquico doçu fiscéla mahagnian serbutchatçéco.

¹⁹ sic (*hartçen*).

Nº. hemeretcu guerrena

Aretché Buria.

Bidars pétiq urratuco duçu; idoquico doçu eçurra oro, farsiduras bétheco doçu barnia, essurra han balu béçala, eta ouñça jossico duçu: éçarrico duçu cassérola bat étan jambou eta ourdaqui aboundantqui, laur ouinhu buru ouñça hachaturiq, carrota chabal picaturiq; ouñça grilla assi ondoun cassérolan barnen, éçarico doçu arétché buria enguratuco duçu ouñça, aldé orotariq gorri assi déçaçun amourécati; assaisonnatuco duçu sopa béçala: gorri assi ondoun, éçarico doçu hour béhar déna, haren estalçéco, limou achalbat eta gobélétatabat ardou hobenétiq; estalico duçu comptabat baliz béçala, burdugnasco estalguibat équin, amourécati; éta ayria estadin çar ahal barnérat: eguiniq datinian, igaran éçaçu passouer bat étan eta serbutchécacu mahagnian.

[125]

Nº. hoguey guerrena

Ahatébat entradan.

Nahi baduçu serbutchatu ahatébat, eguiten asquen nº. héméretcu guerrénaren ber maneriaren. essuraq ori idoq içoçu hasten çirélariq uscornotiq, farsiduras barnia betha içoçu eta serbutchéçaçu cassérola bat étan ber fayçouan, eta arétché buriaren ber salçan; béna éçar içoçu ahatiari ouinhou aphur ghiago (*sic*): serbutchatu béno lehen, éçarico doçu muscada amignibat Raspaturiq, goustu different bat har déçan amourécati; ber manéria hountan serbutchatuco ahal duçu arréz buribat, pouldabat.

[126]

Nº. hoguey eta bat guérena

Jambou aspiquei minététan.

Picatuco duçu jambou aspiquei, trempan etchéquico duçu hoguey eta laur orénéz; ouñça chahatuco duçu, éta achala oro idoquico duçu. ouñça erré datinian, sucré arraspatuco doçu gagna, eta igaranen doçu palabat ouñça gorrituriq; çouré minétaq jusian préparatuco dututçu, léhéniq ouñça héraq assi ondoun hourian hora oro idoquico déréçu, esquien artin ahal béçain sinez tincatçez: guéro éçarrico dutuçu jusian, héraq aldi bacoysbat emanen déréçu, eta guero serbutchatuco dutuçu mahagnian, éçarten duçulariq çouré jamboua oseillaren erdian.

[127]

Nº. hoguey eta bi guerréna

Epperra assan.

ouñça lardatuco duçu çouré epperra, éçarico duçu jusian ahatébat béçala (Nº. 20) nous étaré çouré assa chouria ouñça heraquitu beytate, passouer bat etara idoquico doçu, hora jalqhui daquion amourécati; eta guero éçarico duçu épherra den jusian: héraq aldi bat éman ondouan éçarico duçu assa plat bat étara, éta épherra assaren erdian: sucré choscar assico duçu, éta couré epherra ouñça gorrituco duçu, eta guéro mahagnian serbutchatuco.

[128]

Nº. hoguey eta hirour guerréna

Pijoubat salçan

Eçarçu trancha éderbat éta ourdaqui phessabat cassérola bat étan, eta cueille-ratabat irin; ouñça erré diratinian. irina gorritu denian, éçarçu ouñça hachaturiq ouynhou burubat, éta bi carrota laurdencaturiq; eta ber mementouan araguiac erabilca issaçu, eta algar équin eissasçu gorriçéra: ouñça gorritu diratinian, éçarçu behar den hora araguiaren estalçéco, assaisonnatuco duçu sopa beçala, gaz eta piper appur éçarten duçulariq: estal éçaçu cassérola burdugnasco estalguibatez ayrériq çar estadin

[129]

amourécatiq; estéçaçula émenda: idoquico ahal duçu nahiago baduçu carrotaq, pi-jouaren serbutchatcéco. serbutchatuco ahal duçu pijoua salça chouri bat étan, demboratiq demborala khambiatcia gatiq.

N^o. hoguey eta laur guerréna
Amandasco oppila

[130] Thipiltuco dututçu amandaq hour bérouan; erditiq eguinen dutuçu: éçarico dutuçu amandaq cassérolabat étan libérobat sucrérequin, biguerren cassérolabat burrés frotatuco duçu. nouys étaré amandaq érreriq beytiratéque, éçarico dutuçu burraz fré-tatu duçun cassérolan. hartuco duçu berhala, sucria hostu gabétariq citroubat: ophil horreq barnia behar diçu hussiq ukhuen, barniaren eguitia gatiq. hostu datinian éçarçu ahos cassérolari plat bat, éta oppila hus içoçu gagna.

N^o. hoguey eta bost guerréna
Arraolcé à la Tripe

héraq as éçaçu arraolcé; thipil içaçu eta erditiq eguissu: gorrincouaq irinez frota içéçu, éçarçu sarthaguignabat étan oliouan, béna parté irintatia olion, gagna edirey-ten guisa. idoquico dutuçu siétabat étan: ounça hachatuco duçu ouynhou burubat: frigi assi duçunian ouynhoua, écarico duçu hirour cueillerata salda, piper belz eta gaz amignibat, eta bi cueillerata sucré: salça eguiniq datinian, éçarico dutuçu arraulsiq barna, bena estissaçula eyssi héraquisséra.

Arraolcé farsituriq

N^o. hoguey eta sey guerrena.

[131] héraq as içaçu arraolsiq, erditiq eguin içaçu thipil eta léhenic. gorrincouac ideq isséçu, eta barna éçorçu cueillerabat saldaréquin pérésil eta baratchouri ounça hatchaturiq. handi as éçaçu labéla puntaz arraolcé horien barnia, amourécatiq eta lekhu haboroché ičan dadin farsiduraren²⁰ farsiduras bethé duçunian, béréca issaçu irinez, eta erra as issaçu olioun, farsidura olion gagnen edireyten den guisa. guéro idoquico dututçu siétabat étara. frigi assico duçu chalota amignibat olio hortan; éçarico doçu frigitu denian gobélétatabat hour, eta gobéléta erdi bat ardou, belhar houn amignibat, piper belz eta gaz apurnibat, limou achal chipignibat, eta ogui bouchibat raspaturiq: salça hori eguiniq datinian, passer bat étan igaranen duçu, eta guéro arraolciq salça hortan éçarico dututçu; estécacula eyssi héraquisséra haboro, eta salça hori ounça béroriq serbutchatuco duçu.

[132] N^o. hoguey eta saspi guerréna
Arraolcé frigituriq ardou estian

Arraolsiq frigi assico dutuçu; guéro frigituco duçu ouynhou: éçarico déréçu hirour cueillerata salda, ogui achal raspaturiq. éçar içéçu gobélétatabat ardou hoben étiq, eta ahurrébat sucré, eta salça eguiniq datinian, éçarico dossu çouré arraolsiq.

N^o. hoguey eta sorci guérrena
Chipa salça.

Éçarico duçu cassérolabat suyan bi beyré houréquin, éta beyrébat ardou, pérésil, baratchouri, piper eta gaz, limou achalbat, cueilleratabat ogui achal raspaturiq,

²⁰ Puntua falta dela uste dut destinatibo zaharraren ondolik.

cueillerata erdibat irini nahastécaturiq. nouys étaré salça eguiniq beytatéque, héraqi délariq ouñça éçarico dutuçu chipac; abançugni erreriq diratinian, ogui achal çoumbayt picatuco duçu eta barna éçarico dutuçu. arraulcé coumbayt nahi baduçu [133] égos érássi salça hortan, asquen héraquias badiquécie asqui estissaçula algarren hui-llan égúi éçar.

Nº. hoguey eta bederatcu guerréna
Arraulcé moulétabat.

hausséco duçu arraulcé plat bat étara, écarico déréçu piper, gaz, muscada; ouñça saflatuco dutuçu algar équin: plat bat béréquéçaçu ourinez, éçarçu arraulsiq barnen. éçarçu fournéuin cassérola bat hour²¹ ouñça héraquitu denian, cassérola hortan gagen éçarçu çouré arraulcé plata: éçarçu çouré arraulcétan gagen burdugna estalguibat sus ouñça garnituriq: erré diratinian, idoquico dutuçu çutiq, eta tranchatan éçarico dutuçu eta guéro fuillant guisa picatuco dututçu, eta guéro çouré arraulsiq salça chouribat étan serbutchatuco ahal tuçu

Nº hoguey eta hamar guerréna
houresco ophila

ourdé sankho, edo aratché burubat héraq assi duquéçunian; igaranen duçu hora laur etan laur serbieta different étan: pintoubat houri écarico duçu libéra erdibat sucré, citron achalbat, canella amignibat: ouñça héraquitu direnian, igaran issaçu serbietabat étan. minutabat héraq as issaçu, eta ouñça safla éçaçu bi arraulcé gorrinco barnen, (gayça hau aysago éguiten duçu néguian) has éguin hesquian, éta cassérola béréquéçaçu campotiq: béna eyssi behar duquéçu biharamen²² artino leyhobat étan hostéra. serbiétabat ophil haren gagnian plégaturiq poillitqui laur cantouréquin éçarico duçu: serbutchasséco éçarico duçu plata cassérolari ahos béhéra: ussulico duçu cassérola plat haren gagniala, eta couré oppila eguiniq duquéçu.

Tabla çougneq contenitcen beytu cayer hountaco platen nombré gucia, icénaq, numérouac, eta pajaq. asqui duquéçu heben chercatçia, foillaq oro enguratçéco phéna hartu gabé; éta asqui duquéçu jouaytia, haytatu duçunian noura éré tablaq igorrico beyssutu; hében désignaturiq den plataren içénila, nouméroula eta pajala, çouyn hében icentéturiq den lekhian édireyten beytiratéque. [135]

²¹ Hemen ere puntua faltako litzateke.

²² e ematen du jartzen duela azken silaban.

Tabla

Ahatébat entrada	Nº 20	Page 126
Amanda errés bi guerren ophila	Nº 24	Page 129
Amandsco ophila	Nº 9	Page 115
Aretché aspiquei	Nº 2	Page 110
Aretché Buria	Nº 19	Page 125
Arraolcé farsituriq	Nº 26	Page 127
Arraolcé mouleta	Nº 29	Page 133
Béhiaren fileta	Nº 18	Page 124
Behi aspiquei	Nº 1	Page 108
Belharesco oppila	Nº 14	Page 120
Briochabat	Nº 13	Page 119
Chipa salsa	Nº 28	Page 132
Choux farsi	Nº 7	Page 113
Créma chouria	Nº 17	Page 123
Créma gorri	Nº 16	Page 122
Epherra assan	Nº 22	Page 127
Erréqui arrasta	Nº 15	Page 121
Gateau au lait	Nº 11	Page 117
Gigot à l'eau	Nº 6	Page 112
Houresco ophila	Nº 30	Page 134
Jambou à l'oseille	Nº 21	Page 126
Jambou glaçatu	Nº 8	Page 114
Marinada	Nº 5	Page 111
Oeufs à la tripe	Nº 25	Page 130
Oeufs au vin doux	Nº 27	Page 132
Pain au lait	Nº 12	Page 119
Pijoubat salçan	Nº 23	Page 128
Sagarrésco charlota	Nº 10	Page 116

108
 Lib. n. P. 119.
 Exposition: Cayen honen platen
 nombrua, numeracae, canag, eta pajac,
 abreyen dutua formentian: sayo
 haontan dion 'hagay ta hamas' platen
 equin nahi duxian; canca tablala
 eta hareg eracueico deyu bontan ago
 nain den nahi duxen plata

Jura duxen baccabaten equiteco
 lehon effiata.
 N.º iehona = Bèhi aspique

Bèhi aspique trancha çombayt paper
 jalla bicain mishi piquicatu; bor quisan
 ardaye trancha çombayt arain gabi
 bi ojet haytças gorritico duxen casselabat
 sola piquicatu ovinhou trancha abal
 bicayn mihèriq, bor quisan canota
 trancha abundantou; haytças estalico
 tuçu casselatan beruico aragiaz; larru
 xilèri amignibat, charpoil, eta pessil, gas
 eta pipper bele appor: aragui horiq oro
 setabatçz etal itaçq, ting egon ahal ditan

110
 dutugu casselatan horac aldi beaxibat
 emanen duxen çone casseladici, attentione
 equiten duculariq bozon dirinen canca
 engurataçz: heriaqui hortariq landa
 çoni just equinç duxicau canca
 attentione equiten duculariq articulu
 honitan ordenaturiq dirintçaz
 egaguticem dutiguicem entrada quion
 equiteco maynaç.

N.º Biquerruna
 Aretche aspa

Hartuco duxen bi libera; pissat
 ederbat equinen duxen, canca lardatucico
 oras batequon: casselabat etan çarçu
 eta etal çarçu horuz: assaïouma
 çarçu deulèri sopa balia bicala, asqui
 erri datinian khambiatuco duxen bestè
 cassida batetana bibe-saldariquin:
 çarçu cassida (çayn serbitçatatu
 beysayn arechequiren orra astico)
 hutiç funnein ountça inkhatat
 biotiniç delanç, minutabat eyri

109
 amouicaciq: hortariq landa, çarçu
 burdugnasco etalçqi casselatan çarçu
 ayria jalçqi etadin amouicaciq,
 çarçu quisa hortan honiq çabi, çayn
 ahalbicayn boro batetan, cassida hori
 attentione cassida etadin orra,
 etocin barnia haingui bihar horia
 çarç artican, cassidatig jalçquico den
 urritig egagutuco duxen nouçe horia
 bihar duxicem çarçu. çarçico duxen
 cuilleratabat hori; memento baten
 burian bistabat: çarçu çarçitçen
 enguratico duxen cassida eta ikhontan
 baduai jura gorriturig dela, çarçico duxen
 hori bihar dena aragui horitan etalçco,
 eta beybat orano quihago: canca orra
 datinian passour batetan egonon duxen:
 bi munitas lehon, hartu duxicem
 precautiona, çarçi trempen marchicem
 çombayt: idociquo duxen bi cuillerata
 jur, çarçitan maharicatico beysayn
 cuillerata eribat urin, eta canca
 alçariquin mahasi ondour, çarçico

111
 duxicemian funnein, çarçico duxen
 barnon cuilleratabat salda çarçi
 fricandentig; gorritu çaynion, çarçu
 biquerron cuilleratabat: çarçi bi cuilleratig
 gorritu datinian; salça hori idociquo
 duxen, eta çarçico duxen setabat etan: hao
 duxicem fricandentem glata: bequatico
 duxen serbitçatatu çayn çarçi entrada
 oron çarçion gorrituco

N.º Bot querrona

Dsarincada: plat hao orreçqi horu duxen

Çarçu cassidabat etan bi ahurita
 çqu urin, çarçi urinari çarçu çablatabat
 hori füllig, çarçi amignibat, asgardent
 amignibat: siffra çarçu lussatço eta
 cinç çarçi hori bi forçitçarquin: çarçarç
 thipitucico dutuca eta phicatico ahal
 bicayn mihata: hiror orraulki haucico
 duxen cassidabat etan: çarçu çarçicem
 çarçi partonan: çarçionç hant arç
 itaçq ahal bicayn bat: nouçe etan

hausico beysura pastorem ora asten, gagna¹¹²
 écarico dèrèu charvincoum ordiaz:
 amignibat mahasticatus dutuqu
 algrèquin forchetabat équin: trempatuc
 dutuqu bedriaca orhen barren çagor
 beuhineag, eta frugi dèlicatupu: maruz
 étari paroz orhia endi orri bostate gagna
 écarico ducu charvico arrastac: çouré
 marinadoren serbitchatus, gagna orrapa
 tucò doqu ducò amignibat.

Nº Suy. quovina
 Çygot à l'eau

Houtaz écaqu cassiola bat etan jaban
 trancha eta oridoqui bouchi çambayt:
 çarçu quèr çouré gígota barren, eta çori
 oraz écaqu, ounea, triablèatèn dupulatiq
 çarrida gígota çoristu denian, idoquico
 ducu cassiolatiq: çarçu barren
 cuillèrata quant bat équi inin: irina
 ounea çoristu denian; banna haçaticò
 ducu bi ouyhou buri: ouyhou horic

113 ounea frigitu diratinian; écarico ducu,
 banna çouré gígota, eta ber quisan
 hiraur çarrida laur den çativriq: çarçu
 pipor belz, gaz, kelhar houn çambayt,
 eta haur behandèna aragu horien
 etalèico: ounea cassiola etal écaqu,
 çupia pilòphi etadin amouicatiq:
 oua etaz écaqu çouré gígota, ounea
 orabileatèz, eta çà éçar haboro hauri:
 çarrida horiq (çouré çpèytorate çayto
 çactèn ahel) mahi baidutucu serbitchatu
 idoquico dutuqu çambèlatiq çarçuquin,
 eta serbitchatus tutçu belz sítatabat
 etan.

Nº Jappi quovina

Assa faritè

Hor çaqu assa çauri idèbat, béro,
 as écaqu amignibat haur bironan ahel
 libhina faritèico ducu assa çori-manina
 orunda ahaldicagun bolabat bécaçn
 biritel, lehen ototiq asçun ila çotino:
 quisa hortan arangèatiq, siritè

thobates trossatus ducu, assaisonatiq
 saldoren ber quisan, eta hilache écarico
 ducu hiraquiten cassiolabat etan,
 amouicatiq çuca dadin ounea
 çucatu denian, écarico ducu belz
 cassiolabat etan, çourpitan assoren jusa
 équin beytuquçu: hiraqu çaçayri bat
 équin as loçu, jusan çoristu hounarin
 haçaticò, eta quèr çarçuquin serbitchagun

Nº Sorci quovina

Jamboubaton glacatèico manira
 Jamboubat trempan etèhiquico ducu
 hoçyeta laur ornez: ounea çehatu
 duçuquinian, éçourac idoquico deçoçu
 eta torchoubat etan enguratiq orra
 asico ducu, assaisonatus ducu çororen
 ber quisan (assa belz legala, torchou.
 batèz enguratiq çactèn dice, beuhina
 etadin amouicatiq) beçuçayçu
 etèçagun çupia çobèra çuruz hiraquiten
 eta çinatèra. éçar çaçay hamabi edo

115 hamabot orrama otto eta bi limon
 çouré jamboua orri dètinian, jusa
 idoquico ducu, çucactèn dupulatiq
 torchoubat équin: quèr çouritucò ducu
 çuri arraspaz jambouaren çaçayri çò
 pala ounea çoristucò çoraren ducu
 çurè hortan çaçayri: laur limon beldè
 lauridècatus tutçu, eta çarthucò
 dutuçu jambouaren engurian:
 serbitchatus ducu quisa hortan
 serbitatab etan, çouré çèpèratucò
 beytuçu laur çantouquin.

Nº Bèdratçu quovina

Amandacò oppilbat.

Libhbat amanda trempan haur
 çphèr etèhiquico ducu: pilòr bat
 etan pilatus dutuçu: pilatu çurdoren
 çouré amanday, écarico dèrèu libhbat
 çuri, boria pilatus dutuçu alçar
 équin: hausico dèrèu banna bi açona
 orrauçi; cuillèratabat inin bi bay écarico
 dèrèu horiq or ounea maharico dutuçu

116
algar equin : tawtirabat ompa buraz
biscatiao dugu. gorago oronig dugu
gawta guciac tawtiraban ecaru, eta
labian ecar : jaquico mouye coure oppila
oni darian, choplat carthico deroce;
chopcha icadi jalghuten bacayen ebepcu
oiano arqui oronig, bora idornig jalghuten
lada coure oppila ordin oronig duquicu.

N^o hamar quirona.

Cagarrico charlotabat

Thipil ecaru hogueybat qagar, cunça
chahatu ordour, ecaru oratara
cassibat etara, gobeletabat horu equin;
ecaru canila bouchibat : marmelade
horu equin ducumian ecaru barina
liberabat suci : cunça algar equin
irabilca iteacu : guiro idoquico tutui eta
plat bat etan ecarico tutui : cassiola
baten barina oro biscatiao dugu, a pas.
prie liberabat buraz : chayna biho
cabellou quira picatiao dugu, eta frige.

118
quant ordibat libera suci chouvi : au
houmbat etan gagan ecaru, eta
cassiola suci horu cunça briquecaci
emia igararen dugu arbitabat etan, eta
guho ecarico dugu sucia den cassidan.
ecarico dugu beti cassiola handibat
haruz orditarat bethin gounneun gagan
mouye ere hiraquiten hazi bustatiqu,
ecarico dou baron coure cassiola
oppilariquin (bihar duquicu abiatu
amouicatio haura ducun cassiola
arqui handi ican dadin clayico
oppilariquin den cassida : cassiola gagan
ecarico dugu burdugnaco etalqui bat
inkhassac gagna bethin : coure oppila
oni darian separatuo caycu
cassidaren baster etarig : idocu bino
lehu, equiqui behar duquicu cunça
hos dadin : porroca etadin amouicatio;
ahos bithina ecarico dou plata, ceupitara
sorbitehatu mahi bustatiqu, eta hortara
idoquico dugu.

117
oratico dutitqu burra hortan : gromtuo
dugu cassiola horon barina eta cayharaq
ogui bihotse (etamunig balis bicala)
ecarico dugu baron coure cagarrico
marmelade : italico dugu chayna
bihotse gagnetig, solatig bicala : hincor
minutaz auyam etchicacu, bihotse
chopnari let darian amouicatio : coure
marmelade cunça equinig den aldi
oro, cutig idoquico dugu gama
holandaco baten forman.

N^o hamisaguirona.

Gateau au lait

Horaq iras bantellabat emi cassiola
bat etan ; ecaru baron banil
amignibat, hincor quart libra suci :
hassico dugu hamasorei aricola :
emia hotu dorian, icaru lama
gouvincouag : haurt az ecaru emi hortan
bi billa choudat : cunça safla ecaru bi
chourimo, eta ecaru orangea lili
amignibat : beti cassidabat etan ecaru.

N^o hamabi quirona.

Pain au lait

picatuo dugu cabellou quira chayna
baten bihita : thasabat emi hiraquiten
cassidabat etan ecaru libera ordibat
suci riquin, eta canila amignibat equin
emia igosi ondour ; idocagu cutig, eta
coure chayna cabillouag tumpar baron
icar iteacu : ouchi amignibat picatuo
dugu marinada bicala ; ogui bouhincor
minutabatou buron idoc iteacu, eta
passour bat etan ecaru emia yalghu
daquien amouicatio ; eta chouca darian
ogui bihota horig frige amio tutu
cassiraq bicala ; trompatu midouan
bithinig preparatu ducun goushan ;
arapituo dugu suci amignibat gagna,
eta sorbitatuo dugu mahagnan.

N^o hamahincor quirona.

Bouchabat.

Naharico dugu lakhabat ogui tron,

bi dotina araualei, bi librea bironi, ¹²⁰
librabat suci, horiq oro algarlquin
ahal bigan onca orabilcaturo ditatze:
terina beribat onca bibeaturo duzu
burrez; covei curhia birona egora, eta
labilat ipar: jaguin nahi duanion
covei. ~~Beriba orberig dora, covei dora~~
barnatho chotibat, eta idoviq jalakuten
bada, marca duquicu orberig dela.

N? hamalaor quovina.

Belhar eso ophila.

Bil egaçu barasico belhar houn
ovarian; ipar icay peneil, charpoil, jambu
bouchibat, curdaqui best bouchibat, orberig
quant bat; bina maniaz belhar houn
cantitater (oray birona mgalada chovina,
asa chovina) uto bote belhar tendu
cantitater dominant ipar dadon: onca
hachatuso ditatze algar equin belhar
hounaq eta araquiq ecarico dicitu bi
aradei, equi bilita amignibat, gas eta

docu peneil eta charpoil, lau barasthani ¹²²
istur, muscada amignibat raspaturig:
era asico duzu belhar eso oppilam ber
manian (hounon gaguevora duzu N?
hamakur quovinan) bora asquin hao
juran orberichatuso duzu: la plat
hoqq orberichatuso dituzi mahagnam
bi bunitan, algaron bion bi.

N? hamacy quovina.

Prima gori.

Bilduro duzu piletavaba gori,
ecarico duzu bougnitan, eta mepicaturig
ecarico duzu terinabat emitan
bumpatein: ecarico docu hounon quant
suoi. hamacy amula goringo: onca
pasaturo duzu orberichabat etan: onca
horag asico duzu bi lemon achallquin,
eta carilla amignibatquin: onca hota
datinian amignibat, ecarico dymozu
barma amaulicag, eta moua, algar
equin onca orabilcaturo: quita hortan

pipor bila, onca hachatu ondour,
ecarico ditatze orberichabat etan, ecaron
lehoiq onca ovinez bibeaturo beytuz:
ecarico duzu casicola houn biron biron
ordinate artino, amovicatig eta cugnon
imavira car daquon barnon: ecarico
duzu casicola gagnetig bundagnaco
etaldibat, cugnon gagnan inkhaz
bera bethico beytuz: horega
attentione amvclaren ordivia
inguraticora: oppila casicolaren
ayusticaturig ditaton cagvonian, mara
duquicu equinig dela: plat bat etara
idoquico duzu, emamen doreu nahi
badiqu salca chovibat (oray biron
ollaco ficaduyon salca eta quita
hortan mahagnilat orberichag.

N? hamabot quovina.

aragu bira arastessaz.

Quat ovitig; do ollakibat etarig
arasta baraten cagvonian, ecarico

ecarico duzu foveum: inguraticu duzu
finiturig ipar artino, attentione hitor
duplicanig, etaden era sobra.

N? hamarapi quovina.

Prima chovira.

ecarico duzu casicolabat etan
bouteilla oribat houn, hounon quant suoi,
canilla amignibat, orami otobat, onca
lilibat ecarico duzu hamarapi orraula
goringo terina bat etan: houn houn
gagna idoque duzu suoria purifica
dadon amovicatig eta asqui horequite
datinian, ecaranon duzu orberichabat etan:
equimon duzu chotcheico ehar quibat;
araulic horiq luras dylaturo dituzi,
papira beçain chovon artino: hounon
duzu souigna lagun bat horeç, covei
eta choviq imaginatan ahal don boro
lan peniliagua besta) covei araulic
goringoçag houn hortan ecarico dituzi
eta onca inguraticu minutabate, eta
guro futiq idoque ahal tuqa, eta

mahagnian serbutchatico plat bat etan, 124
 orna orfaco hobina dela expornciaz
 iracauri ditadaquit.

N^o hamasori querrona.

Behiaron fileta.

Behiaron filetarin farritaco
 maneria hae estuce fiamian
 ecaquturiz ican lag hounen tradetoz
 irakhoui artican filel hori
 mahagnibat etan icarico duçu; eta
 sabalduco duçu garibit bates; equinon
 duçu farsidura bat, eta filel hovin
 gagna cunça garnitico duçu: guro
 utiupa canibat becala Khanatuo duçu
 Khanatu ondovan eteqicacu
 ficilabates; equinon duçu hori beré jusan
 caserolabat etan; icarico duçu cunçan
 carrota, porzil, charpoil, pipor eta gata:
 equin eaycunan jus hori passouer bat
 etan igaranon duçu eta idoquico duçu
 ficilla mahagnian serbutchatico.

125

N^o humoretu querrona.

Arteché Buvia.

Bidari pitig unatuo duçu; idoquico
 duçu quona oro, farsidura bethico duçu
 barmia, esuvria ham batu becala, eta
 cunça jorico duçu: icarico duçu
 caserola bat etan jambou eta ourdaqui
 abundantzqui, laur cunça buui
 cunça hachaturiz, carrota chabal
 picaturiz; cunça quilla asi ondoun
 caserolan barmen, icarico duçu arteché
 buvia enguratuco duçu cunça aldi
 orotariq goni asi decaçun amouicatiq:
 assalonnatuo duçu sopa becala: goni
 asi ondoun, icarico duçu hour bihar
 dina, hovin etalqico, limou achalbat
 eta gobilitatabat ardou hobenitq:
 etalico duçu comptabat baliz becala,
 burdugnaco etalqibat equin, amouicatiq
 eta ayria etadin çar ahal barmenat:
 equiniq datinian, igaran eçau passouer
 bat etan eta serbutchicacu mahagnian

N^o hoguy querrona.

Ahatlbat entradan.

Nahi baduca serbutchatu ahatlbat,
 equin asquen n^o humoretu querronam-
 ber manerian. esuvriaq ori idoq içoçu
 haiten çirulariz usonotiq, farsidura
 barmia betha içoçu eta serbutchicacu
 caserola bat etan ber faycauan, eta artché
 buviaon ber salçan; bera icar içoçu
 ahatlan cunçan aphiur ghuago:
 serbutchatu bera lehen, icarico duçu
 mulcada amagnibat Raspaturiz gortu
 different bat har deçan amouicatiq:
 ber maneria hontan serbutchaticu
 ahal duçu aviz buri bat, poulardabat.

N^o hoguy eta bat querrona.

Jambou aspique minettan.

Piatuco duçu jambou aspique,
 trempan etehiquico duçu hoguy eta laur
 oroniz; cunça chahatuo duçu, eta
 achala oro idoquico duçu. cunça çari
 datinian, usci avraspatuo duçu gaga,

126

127

eta igaranon duçu palabat cunça
 gorturiz; çauri minitq jusian
 preparatuco dututu, leheniq cunça
 heraq asi ondoun hovin haura oro
 idoquico dbeu, equin artin ahal
 beçain sinez tencates: guro icarico
 dutuçu jusian, heraq aldi çaroybat
 omam dbeçu, eta guro serbutchaticu
 dutuçu mahagnian, çarten duçubiz
 çauri jambou çullaren erdian.

N^o hoguy eta bi querrona.

Eppera asian.

cunça lardatuo duçu çauri quona,
 icarico duçu jusian ahatlbat becala
 (N° 20) nouyo etari çauri aha çhorua
 cunça heraquitu beçate, passouer bat
 etari idoquico duçu, haura jalghu
 daquon amouicatiq; eta guro icarico
 duçu ephera don jusian: heraq aldi

bat eman ondouan ecarico dugu asa
plat bat itara, eta ephoria aserian
erdian: suari charcar amico dugu, eta
suari ephoria cunça gorritu dugu, eta
quero mahagnian serbitchatuso.

Nº hoguey eta horow querrona

Pjoubat salpan

Ecaricu trancha iderbat eta
curdaqui phesabat cassiola bat itan,
eta cuilleratabat irin, cunça sori
diratinian. irina gorritu demian,
ecaricu cunça hachaturiq ouynhou
birubat, eta bi carota laurdencaturiq,
eta ber memontan araguac trahica
isacu, eta algar equin eissacu
gorritiera: cunça gorritu diratinian,
ecaricu behar den hound araguaren
etalaco, amalmatucio dugu sopa beala,
gaz eta piper appur icaritan digulariq:

ecaricu ahoi cassiolari plat bat, eta oppila
hisi ipogu gagna.

Nº hoguey eta bott querrona

Arnaclé à la Tripe

hiraq as ecaricu arnaclé; thupil icacu
eta orditiq equinu: gorrituacq irinor
frita icacu, icaricu sarthaquignabat itan
dionan, bina parti inntaria dion, gagna
edireyten guila. idoqueo duticu setabat
etan: cunça hachatuso dugu ouynhou
birubat: frigi assi dugonian ouynhoua,
ecarico dugu hiror cuillerata salda, piper
belz eta gaz amignibat, eta bi cuillerata
suari: salça equiniq datinian, icarico
duticu arnaulq barna, lona etissagala
eyni hiraquissera.

Arnaclé farrituriq

Nº hoguey eta suy querrona

hiraq as icaricu arnacléq, orditiq equin
icacup thupil eta libonic. gorrituacq idiq

129

etal icacu cassiola burdugnaso
etalquibator apiriniq car estordin
amuricatiq; eticacula ominda: idoqueo
ahal dugu mahiagc badugu carotacq,
pjouran serbitchatuso. serbitchatuso
ahal dugu pijoua salça chawri bat
itan, demboratiq demborala hambahua
gatiq.

Nº hoguey eta laur querrona
Amandasco oppila

Thupitucio dutitcu amandaq hour
brouan; orditiq equimon duticu:
ecarico duticu amandaq cassiolabat
itan libriabat merbrequon, bi querron
cassiolabat burria fritatuso dugu. nauy
etari amandaq irinacq bestiratiq,
ecarico duticu burrias fritatu dugun
cassiolan. hartucio dugu behala, suaria
hotu gabitaricq etroubat: ophil hofiq
barnia behar dugu hussiq ukhuen,
barnian equitica gatiq. hotu datinian

131

isicu, eta barna ecaricu cuillerabat
saldariquon perisil eta buratikharu cunça
hachaturiq. handi as ecaricu labela
puntas arnaclé horien barnia,
amuricatiq eta lekhu haboroche igan
dadin farsiduraren farsidurac bethé
dugonian, blica isacu irinac, eta bna
as isacu dion, farsidura dion gagnon
edireyten den guila. guero idoqueo
dutiçu setabat itara. frigi assico dugu
chalota amignibat olio hortan; ecarico
dugu frigitu demian gobelitatat bat hor,
eta gobelita vidi bat andou, behar houn
amignibat, piper belz eta gaz apurignibat,
loun ahal chipignibat, eta ogui bouchibat
raspatiniq: salça hori equiniq datinian,
passour bat itan igoranen dugu, eta
quero arnacléq salça hortan ecarico
dutiçu; eticacula eyni hiraquissera
haboro, eta salça hori cunça bhoricq
serbitchatuso dugu.

Nº hoguesy eta sasi guernona.

132

Arnaulci frigituag andou estian
Arnaulci frigi asico dutucu; guero
frigituco ducu ouynhou; icarico denecu
hincor uellorata salda, egui aihal
raspatuag, icar icar gubitatat
ardou helen etiq, eta ahuritatat ueri,
eta salca eguiniq dationian, icarico
dohu pouni arnaulci.

Nº hoguesy eta sra guernona.

Chipa salca.

Egarico ducu carbolabat suyan bi
beyri houriquin, eta beyribat arba,
pouil, barathou, pipor eta gas, limou
achalbat, uelloratabat egui aihal
raspatuag, uellorata eridibit irini
maharicatuag, nouyo etari salca
eguiniq buytateque, heragui delariq aunca
icarico dutucu chipac; abaragui uerag
dationian, egui aihal poumbayt piauico

Nº hoguesy eta hamar guernona.

134

houesco ophila

ouidi sankho, edo aratehi burubat
herag assi duquicuman, igararon ducu
houca laur etan laur serbiter different
etan pintabat houni icarico ducu libbra
endibat ueri, citron achalbat, camella
omignibat; ounea heraguita dionian,
igararon issacu serbitabat etan. moutabat
herag as issac, eta ounea safla icagu
bi arnaulci guernico banon, (gayca hau
ayago iguitor ducu niguan) has egum
heraguan, eta cassiola beriquecagu
campotiq; bina eyri behar duquicu libararon
artino leyhobat etan hotira. serbitabat
ophil haren gagnian plegatuag poltigu
laur cantoniquin. icarico ducu: serbitaharico
icarico ducu plata carbolari ahal behira;
ussulico ducu carbolata plat haren gagniala,
eta couni oppila eguiniq duquicu.

Tabla fougnag contentien buyt cayer

133

duca eta banna icarico dutucu. arnaulci
oumbayt nahi baduqu egui brassi salca
hortan, asquen heraguiat badiquicu usqui
etoungula algararon huellan egui icar.

Nº hoguesy eta bederata guernona.

Arnaulci moulatat.

houesco ducu arnaulci plat bat
etara, icarico denecu pipor, gas, mulcada;
ounea saflotuco dutucu algar egum. plat
bat beriquecagu ouuineq, icararon arnaulciq
banon. icarico foumion, cassiola bat houn
aunca heraguita dionian, cassiola hortan
gagnan icarico couni arnaulci plata; icarico
couni arnaulci ban gagnan burduigna
etahuibat hui ounea gornitug; ou
dationian, idouico dutuag utiq, eta
tranchatan icarico dutucu eta guero fuillat
quila piauico dutucu, eta guero couni
arnaulciq salca choubat etan serbitaharico
ahal tuqu.

135

hountaco platon nombri guaca, icarag,
nombrouac, eta payag asqui duquica,
hibon cheruataca, foillag ou enguataico
phina hanti gabi; eta asqui duquicu
fougnia, haytatu dionian mouca eri
tablag icarico buytiti; hibon denigatuag
don plataron iguila, moumbouca eta
payala, couyn hibon icentitug don
lekuan edoregton buytateque.

Tabla.

Ahatibat estrada	Nº 20	Page	126
Amande oué bi guernona ophila	Nº 24	Page	129
Amande ophila	Nº 9	Page	115
Artichi appiqu	Nº 2	Page	110
Artichi Bouna	Nº 19	Page	125
Arnaulci fougnitug	Nº 26	Page	137
Arnaulci moulatat	Nº 19	Page	133
Béhicaren filata	Nº 18	Page	124
Béhi aspique	Nº 1	Page	108
Béharou ophila	Nº 12	Page	110
Broucabat	Nº 13	Page	119
Chipa salca	Nº 18	Page	131

Choux farci	N° 7	Page	113
Créme chowria	N° 17	Page	123
Créme gori	N° 16	Page	122
Ephroca assan	N° 20	Page	127
Enlqui arrasta	N° 15	Page	121
Gâteau au lait	N° 11	Page	117
Gigot à l'eau	N° 6	Page	112
Houresco ophila	N° 30	Page	132
Jambou à l'oreille	N° 21	Page	126
Jambou glacé	N° 8	Page	114
Morunada	N° 5	Page	111
Oeufs à la tripe	N° 15	Page	130
Oeufs au vin doux	N° 17	Page	132
Pain au lait	N° 12	Page	119
Pjoubat saqan	N° 13	Page	128
Sagarruko charlota	N° 16	Page	116

